

**Комюнике**  
**за бъдещите приоритети на нарастналото европейско сътрудничество**  
**в областта на професионалното образование и обучение, Маастрихт**  
**(Преглед на на Копенхагенската декларация от 30 ноември 2002 г.)**

- На 14 декември 2004 г., в Маастрихт, министрите, отоварящи за ПОО на 32-те европейски държави<sup>1</sup>, европейските социални партньори и Европейската комисия се споразумяха да засилят сътрудничество си по отношение на:
- модернизиране на системите на ПОО, с цел Европа да стане най-конкурентната икономика, и
- предлагане на всички европейци, независимо дали са млади хора, възрастни работници, безработни или хора в неравностойно положение, на квалификации и компетенции, необходими за пълното им интегриране в развиващото се общество, базирано на знанието, спомагащо за възникването и предлагането на по-добри работни места.

### **Политически контекст и развитие**

Съветът (Образование, Младеж и Култура) прие на 12 ноември 2002 г. Резолюция<sup>2</sup> за насърчаване нарастналото европейското сътрудничество в областта на ПОО. В последствие, министрите на ПОО на страните-членки на ЕС, страните от Европейската асоциация за свободна търговия / Европейската икономическа зона, страните-кандидатки, Комисията и европейските социални партньори, на тяхната среща в Копенхаген на 29-30 ноември 2002 г., приемат това решение за стратегия за подобряване на приложението, качеството и атрактивността на ПОО (Копенхагенска декларация).

Общият междинен доклад “Образование и обучение 2010”<sup>3</sup> на Комисията и на Съвета представя на заседанието на Европейския съвет през пролетта на 2004 г. първите конкретни резултати от Копенхагенския процес, и признава неговата роля в процеса на насърчаване на реформата, подкрепя на ученето през целия живот и развитие на взаимно доверие между ключовите партньори и между отделните страни. Междинният доклад призовава да се даде приоритет на разработването на общи европейски препоръки и принципи и тяхното прилагане на национално равнище, като се отчита националната ситуация и съответните национални компетенции.

След ноември 2002 г. Съветът постига политическо съгласие за редица конкретни резултати, произтичащи от нарастналото сътрудничество в областта на ПОО и ученето през целия живот, особено по отношение на човешкия капитал за постигане на социално единство и конкурентноспособност<sup>4</sup>, професионално ориентиране през целия живот<sup>5</sup>, принципи за идентификация и валидиране на неформалното и самостоятелното учене<sup>6</sup>, осигуряване на качество в ПОО<sup>7</sup>, и рамката Европас за прозрачност на квалификациите и компетенциите.

През февруари 2002 г. европейските социални партньори поставиха началото на сътрудничество за приемане на рамка от дейности за развитие на компетенциите и

---

<sup>1</sup> 25 европейски страни, 4 страни-кандидатки и 3 страни от Европейската асоциация за свободна търговия / Европейската икономическа зона (т.е. същите страни от Копенхаген плюс Хърватска)

<sup>2</sup> одобрена на 19 декември 2002 г., JO C13, р. 2-4, 18.1.2003

<sup>3</sup> Общ доклад на Съвета по образование и на Комисията за прилагането на Лисабонската стратегия “Образование и обучение 2010: успехът на Лисабонската стратегия изисква спешни реформи”, февруари 2004 г.

<sup>4</sup> 14354/03 EDUC 167 SOC 438, ноември 2003 г.

<sup>5</sup> 9286/04 EDUC 109 SOC 179, май 2004 г.

<sup>6</sup> 9600/04 EDUC 118 SOC 253, май 2004 г.

<sup>7</sup> 9599/04 EDUC 117 SOC 252, май 2004 г.

квалификациите през целия живот<sup>8</sup>. Чрез последващите годишни доклади, работодателите и синдикатите конкретно допринесоха за осъществяването на Лисабонската стратегия.

През следващите две години Копенхагенският процес постигна успех в издигането на прозрачността и профила на ПОО на европейско равнище и по отношение на Лисабонската стратегия. Страните участнички и ключовите институции и организации достигнаха до общо разбиране за специфичните предизвикателства, съгласуваха стратегии относно тези предизвикателства и развиха конкретни способности за прилагането им.

## **ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ ОТ ЛИСАБОН**

Копенхагенският процес ще продължи да поставя политически приоритети за постигане на Лисабонските цели в областта на ПОО, в контекста на *работната програма "Образование и обучение 2010"*. Засилването на ролята на ПОО на европейско и национално равнище, чрез свободно и идващо отдолу-нагоре сътрудничество, трябва да бъде съществен компонент за постигането на реален европейски пазар на труда и конкурентна икономика, едновременно със законодателен режим за признаване на професионалните компетенции и на Европейската стратегия по заетостта. Въпреки това, по-голямо внимание трябва да бъде отделено на действията за постигане на целите определени на национално равнище, имайки предвид общите европейски препоръки и принципи. При определяне на фокуса на Копенхагенския процес за периода 2005-2006, е отделено внимание на предизвикателствата, посочени в изследване<sup>9</sup> за оценка на прогреса в системите на ПОО, възложено от Европейската комисия, и в КОК докладите за 2003<sup>10</sup> и 2004<sup>11</sup> година. Тези предизвикателства включват промените на пазара на труда, оказващи влияние на развитието в областта на ПОО.

Общият междинен доклад определя редица лостове и приоритети за реформа в ключовите области, за превръщане до 2010 г. на европейските системи за образование и обучение в пример за световно качество и на ученето през целия живот – в реалност за всички. Това включва необходимост от ефективно мобилизиране на необходимите инвестиции и насочване към развитието на ключови компетенции през целия живот, например ученето как да учим, създаване и развитие на дух за предприемачество.

Необходимите реформи и инвестиции трябва да се фокусират основно върху:

- имиджа и атрактивността на предлаганите възможности за професионално развитие, както за работодателите, така и за отделните индивиди, с цел да се повиши участието в ПОО;
- постигане високи нива на качество и иновации в системите на ПОО, за да има полза за всички учещи се и да се направи европейското ПОО конкурентно в световен мащаб;
- обвързване на ПОО с потребностите на пазара на труда и икономиката, базира на знанието, за постигане на висококвалифицирана работна сила, и особено, поради силното влияние на демографските промени, повишаване и развиване на компетенциите на по-възрастните работници;
- “Работни места, работни места, работни места”, Доклад на специалната група по заетостта, ноември 2003

---

8. ETUC, UNICE, UEAPME, CEEP, 28 февруари 2002 г.

9 “Постигане на Лисабонските цели: приноса на ПОО”, октомври 2004 г.

10 “Работни места, работни места, работни места”, доклад на Работната група по заетостта, ноември 2003 г.

11 “Посрещане на предизвикателството: Лисабонската стратегия за растеж и заетост”, Доклад на Кок High Level Group за Лисабонската стратегия, ноември 2004 г.

- потребностите на нискоквалифицираните (около 80 милиона човека на възраст между 25-64 години в ЕС) и хората в неравностойно положение, с цел постигане на социално единство и нарастване участието на пазара на труда.

ПОО все повече присъства на всички равнища и степени на образование, като връзката на ПОО с общото образование, и особено с висшето образование, има нужда да бъде засилена, чрез иновативни стратегии и инструменти на национално и европейско равнище. Това трябва да включва развитие на системи за ПОО, привличащи повече студенти с цел повишаване на квалификациите. Това ще подпомогне иновативността и конкурентноспособността.

## **НАЦИОНАЛНО РАВНИЩЕ: ПОВИШАВАНЕ ПРИНОСА НА СИСТЕМИТЕ НА ПОО, ИНСТИТУЦИИТЕ, ПРЕДПРИЯТИЯТА И СОЦИАЛНИТЕ ПАРТНЬОРИ, ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ ОТ ЛИСАБОН<sup>12</sup>**

### **ПРИОРИТЕТ ТРЯБВА ДА БЪДЕ ДАДЕН НА:**

- използване на общи инструменти, указания и принципи за подпомагане реформите и развитието на системите и практиките за ПОО, например по отношение на прозрачността (Европас), ориентирането през целия живот, осигуряване на качеството и идентифициране и валидиране на неформалното и самостоятелното учене. Това ще включва засилване на връзките между тези инструменти и нарастващата заинтересованост на ключовите фигури на национално, регионално и местно ниво в страните-членки за повишаване яснотата и взаимното разбиране;
- подобряване обществените и/или частните инвестиции в ПОО, включително чрез обществено-частно партньорство и, където е подходящо, чрез “системите за данъци и печалби за насърчаване на обучението”<sup>13</sup>, както се препоръчва от Европейския съвет в Лисабон;
- използване на Европейския социален фонд и на Европейския фонд за регионално развитие за подпомагане развитието на ПОО. След постигане на споразумение за бъдещите европейски структурни фондове, и в съответствие с политическата ориентация на тези фондове през 2007-2013 година, фондовете ще подпомогат ключовата роля на образованието и обучението в процеса на развитие на икономиката и социално единство, за постигане целите на програмата “Образование и обучение 2010”, за посрещане нуждите на малките и средни предприятия, за иновативната реформа в системите на ПОО и свързаните с това предизвикателства, предоставяне на младите хора на ключови компетенции, изискващи се през целия живот, и възстановяване и осъвременяване на уменията на по-възрастното население;
- бъдещо развитие на системите на ПОО за посрещане нуждите на рисовите групи на пазара на труда и постигане на социално единство, особено на ранно напускащите училище, нискоквалифицираните, емигрантите, хората с увреждания и безработните лица. Това трябва да се осъществи на базата чрез комбинация от целеви инвестиции, оценка на приоритетното учене и целевото обучение, и осигуряването на възможности за учене.
- развиване и прилагане на подходи за отворено учене, позволяващо на хората да определят индивидуалното си професионално развитие, съпроводено от подходящо ориентиране и консултиране. Отвореното учене трябва да бъде съпроводено от създаване на гъвкави и отворени рамки на ПОО, с цел премахване на бариерите между ПОО и общото образование,

<sup>12</sup> отговарящо на приоритетни лостове първи и втори от Междинния доклад: “Насочване на реформата и инвестициите към ключовите области” и “Превръщане на ученето през целия живот в реалност”

<sup>13</sup> Заключение на Председателството – т. 23

и засилване връзката между началното и продължаващото обучение и висшето образование. В допълнение, трябва да бъдат предприети действия за интегриране на мобилност в началното и продължаващото обучение.

- нарастване приложимостта и качеството на ПОО, чрез включване на всички ключови фигури в процесите на национално, регионално и местно равнище, особено по отношение на осигуряването на качество. За постигане на този ефект, трябва да се насърчат институциите в областта на ПОО да участват в подходящо партньорство. Особено важно е да се отдели повече внимание на ранното определяне на нуждите от умения и планирането на услугите за ПОО, като ключовите фигури, включително социалните партньори, ще играят основна роля в този процес.
- по-нататъшното развитие на благоприятна среда за учене в обучаващите институции и на работните места. Това налага прилагане на педагогически подходи, които подпомагат самоорганизацията на ученето и прилагат потенциала на информационните и компютърни технологии и електронното учене, с което ще се подобри качеството на обучението.
- продължаващо развитие на компетенциите на учителите и обучителите в областта на ПОО, в съответствие с техните специфични потребности от учене и променящата им се роля в резултат от развитието на ПОО.

## **ЕВРОПЕЙСКО РАВНИЩЕ: РАЗВИТИЕ НА ПРОЗРАЧНОСТ, КАЧЕСТВО И ВЗАИМНО ДОВЕРИЕ ЗА ПОДПОМАГАНЕ ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАЗАР НА ТРУДА<sup>14</sup>**

### **ПРИОРИТЕТ ТРЯБВА ДА БЪДЕ ДАДЕН НА:**

- консолидация на приоритетите на Копенхагенския процес и ускоряване постигането на конкретни резултати.
- разработването на отворена и гъвкава европейска рамка за квалификациите, основана на прозрачност и взаимно доверие, която ще изиграе роля на общо указание за подпомагане признаването и прехвърляемостта на квалификациите покриващи ПОО и общото (средно и висше) образование, основавайки се главно на компетенциите и резултатите от ученето. По този начин ще се подобри приемствеността в системите на образование и обучение, ще се предоставят указания за валидиране на самостоятелно придобитите компетенции и ще се подпомогне гладкото и ефективно функциониране на европейския, националните и секторни пазари на труда. Рамката трябва да бъде съпътствана от общи указания и инструменти, одобрени на Европейско ниво, и особено от механизми за осигуряване на качество и изграждане на взаимно доверие. Рамката трябва да подпомага свободното развитие на компетентни решения на европейско равнище, даващи възможност да се отправят нови предизвикателства пред образованието и обучението, породени от интернационализирането на търговията и технологиите.
- развитие и прилагане на Европейска система за трансфер на кредити за ПОО (ЕКПОО) с цел да се позволи на учещите, при движение между системите за обучение, да разчитат на постигнатите до този момент резултати от обучението. ЕКПОО трябва да се основава на компетенциите и резултатите от ученето, отчитайки техните дефиниции на национално и секторно равнище. Трябва да се вземе предвид опита на ЕКПОО в областта на висшето образование и рамката Европас. Практическото прилагане трябва да включва сключване на доброволни споразумения между доставчиците на ПОО от цяла Европа. Системата ще бъде широко отворена и гъвкава за да позволи прогресивното прилагане на споразуменията на

---

<sup>14</sup> отговарящо на приоритетен лост трети от Общия междинен доклад “Създаване на Европа на образованието и обучението”

национално ниво, като в началото приоритет ще бъде даден на формалната система за обучение.

- изследване на специфичните потребности от учене и променящата се роля на учителите и обучителите в ПОО и на възможностите да се направи тяхната професия по-атрактивна, включително непрекъснато осъвременяване на професионалните им умения. Учителите и обучителите трябва да бъдат подкрепени в тяхната важна роля като иноватори и фасилитатори на средата за учене. Съгласувана рамка трябва да бъде предвидена за да подкрепи подобряването на качеството на професионалното преподаване и обучение.
- подобряване на обхвата, точността и надеждността на статистиката за ПОО с цел да се подпомогне оценката на прогреса за постигане на ефикасно, ефективно и атрактивно ПОО. Адекватните данни и индикатори са ключа за разбиране какво се случва в ПОО и какви допълнителни намеси и решения са изискват от всички включени страни.

## ПРИЛАГАНЕ И ПРОДЪЛЖЕНИЕ

1. Всички ключови фигури в областта на ПОО – доставчици, работодатели, синдикати, браншови организации, търговски, индустриални или занаятчийски камари, агенции по заетостта, регионални институции и мрежи, и др. – са поканени да поемат своите отговорности и да подпомогнат ефективното прилагане на Копенхагенския процес на всички нива. Трябва да се изградят национални мрежи, които представят всички ключови фигури, особено министерства, социални партньори и регионални власти.
2. В съответствие с Общия междинен доклад, процесите на образование и обучение трябва да бъдат рационализирани и ускорени на европейско равнище, чрез включване на горепосочените приоритети и групите по Копенхагенския процес в рамките на работната програма “Образование и обучение 2010”. Това трябва да се базира на опита от работните методи по Копенхагенския процес.
3. Консултативният комитет по професионално обучение ще бъде изцяло включен в прилагането и продължението.
4. Предложения за Европейска рамка на квалификациите и на Европейска система за трансфер на кредити за ПОО трябва да бъдат разработени и изпробвани.
5. Да се развие единен подход и тясно сътрудничество, както на национално, така и на европейско равнище, с:
  - висшето образование, включващо развитията по Болонския процес;
  - европейските политики в областта на икономиката, заетостта, устойчивото развитие и социалната интеграция (от гледна точка на насоките и Националните планове за действия);
  - предприсъединителните инструменти и фондове;
  - и между изследванията, практиката и политиката, чрез съвместна работа и обмяна на иновации и добри практики и политики.
6. Информация за осъществения прогрес и бъдещите действия за развитие на ПОО, включващо всички ключови фигури на национално равнище, трябва да бъде предоставена като част от интегрирания двугодишен доклад по програмата “Образование и обучение 2010”, в контекста на прилагането на националните стратегии за учене през целия живот. Това трябва да включи горепосочените национални приоритети и да осигури база за стимулиране обмяната на опит не само между участващите страни, но също и между социалните партньори и други ключови фигури на транснационално равнище.

7. Тесни връзки трябва да бъдат развити със социалните партньори на европейско, национално, регионално и секторно ниво, като се вземат под внимание приоритети, определени в тяхната рамка за действия за развитие на компетенциите и квалификациите през целия живот.
8. Ефективно и пълно използване на програмата “Леонардо да Винчи” и на бъдещите програми за съвместни действия в областта на ученето през целия живот, с цел подпомагане развитието, изпробването и прилагането на иновативни дейности за ускоряване на реформата в ПОО.
9. Европейският център за развитие на професионалното обучение (СЕДЕФОП) и Европейската фондация за обучение ще продължат да подкрепят прилагането на Копенхагенския процес и ще използват техните мрежи (като напр. ReferNet, Националните обсерватории) и електронните медии за подпомагане с доклади, наблюдения, и обмяна на опит, особено чрез:
  - разпространение на добра политика и практики в областта на ученето през целия живот;
  - планиране на секторни дейности;
  - използване на работните посещения по програмата “Леонардо да Винчи” за подкрепа на взаимното учене и партньорските посещения.
10. Друга среща на министрите ще бъде проведена след две години, за оценка на прилагането и преглед на приоритетите и стратегии за ПОО в рамките на работна програма “Образование и обучение 2010”.